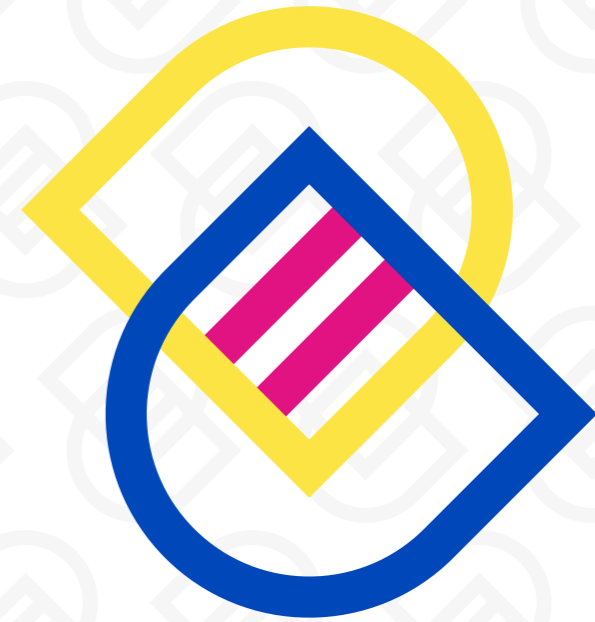

_R E A L I T A T
S O C I O L I N G Ü Í S T I C A
V A L E N C I A N A

—

—

Francesc J. Hernández i Dobon

**Càtedra de
Drets Lingüístics**

© 2020 FRANCESC J. HERNÁNDEZ I DOBON

Directors:

VICENTA TASA FUSTER

RAFAEL CASTELLÓ COGOLLOS

Edició:

ISBN: 978-84-0917-397-6

Francesc Jesús Hernández i Dobon.

(València, 1959)

Estudis de filosofia, ciències de l'educació i sociologia. Professor del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València. Des dels anys 90 realitza estudis sociolingüístics, com ara la tesi sobre el valencià a València.

*Publicacions recents: «Multilingual Valencia», amb M. Nicolàs, en: Boix (ed.): *Urban Diversities and Language Policies in Medium-Sized Linguistic Communities* (2015); *El Tio Canya ha mort* (2016); «Diversidad y proceso de sustitución lingüística del valenciano», amb R. Castelló, en: Ariño i García (eds.): *La sociedad valenciana en transformación, 1975-2025* (2018).*

*Humanas actiones non ridere, non lugere,
neque detestari sed intelligere.
(SPINOZA, Tractatus politicus, 1, 4)*

**R E A L I T A T
S O C I O -
L I N G Ü Í S -
T I C A
V A L E N C I A N A**

A U T O R :

Francesc J. Hernández i Dobon

Introducció

Històricament, el territori de la Comunitat Valenciana (CV) ha sigut plurilingüe, i també ho és ara. Per analitzar sociològicament aquest plurilingüisme distingirem competències i usos lingüístics. En primer lloc, per competència lingüística s'entén la capacitat per fer servir les diverses llengües. És preferible el concepte de competència al més tradicional de coneixement per dues raons: en primer lloc, perquè accentua l'índole creativa dels comportaments lingüístics; en segon lloc, perquè tendeix a representar-se com una noció dicotòmica (un n'és competent o no), i així serà considerada la competència lingüística en aquest text. Una classificació elemental permetria distingir, d'una banda, competències orals i escrites, i d'altra banda, competències passives i actives. D'aquesta manera entenem que hi ha competència oral passiva («vosté entén determinada llengua?»), oral activa («sap parlar?»), escrita passiva («sap llegir?») i oral activa («sap escriure?»). La manera d'esbrinar la competència lingüística de la població són les enquestes, o bé sociolingüístiques o bé sobre la formació en general, i les fons censals i padronals. En segon lloc, l'ús lingüístic, val a dir, el fet d'emprar realment una llengua, és realitza sempre en un entorn determinat. Els diferents contextos es poden organitzar en un eix ideal des de l'ús més privat fins a l'ús més públic. Se sol associar el primer pol a l'ús de la llengua a la llar, i així farem en aquest text (encara que els estudis de camp mostren com, de vegades, les persones que viuen en una llar no sempre fan servir la mateixa llengua entre elles). Si considerem altres entorns (la llengua que es parla amb els amics, en el treball, en el comerç, etc.), potser l'extrem oposat al de la llar és el pol de l'ús públic, i així el considerarem aquí. La manera habitual d'esbrinar els usos lingüístics és mitjançant enquestes sociolingüístiques.

La distinció entre competències i usos lingüístics organitza l'exposició d'aquest text. Després d'aquesta introducció, s'explicaran les competències lingüístiques a la comunitat valenciana (apartat 1r) i els usos

lingüístics (apartat 2n). Es relacionaran després els dos conceptes, per encunyar una noció de desigualtat lingüística i finalitzar amb una consideració sobre desitjos i expectatives lingüístiques (apartat 3r). Al llarg del text es faran servir diverses fonts estadístiques, que sempre seran elaborades amb procediments matemàtics. Lògicament, aquestes fonts estadístiques, totes disponibles en Internet, proporcionen més dades que aquelles que seran comentades aquí (cf. Hernández 2016, Castelló i Hernández 2018). Pel que fa al tractament matemàtic, de vegades una mica sofisticat, serà explicat breument en l'annex metodològic, que es troba a la fi del text, abans de la bibliografia final.

Primera part

COMPETÈNCIES LINGÜÍSTIQUES

En primer lloc, considerarem les competències lingüístiques dels habitants de la CV, val a dir, la seua capacitat per fer servir diversos idiomes. Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE 2016), la població a la CV es declara majoritàriament multilingüe. Un 80% de les persones entre 16 i 64 anys afirma tindre competència en dues o més llengües, 10 punts per damunt del percentatge del territori espanyol, la qual cosa es podria relacionar suposadament amb els fenòmens del turisme i la immigració. En la taula 1 hi ha el percentatge de persones segons el nombre d'idiomes que diuen poder emprar.

Taula 1. Persones entre 18 i 64 anys d'edat segons el nombre d'idiomes que poden emprar. Percentatges horitzontals.

	U	Dos	Tres	Quatre	Més de quatre
Comunitat Valenciana	22,0	39,5	26,3	9,9	2,3
Espanya	32,7	37,8	20,5	6,8	2,1

Font: INE 2016. Taula 2.1.1.2.1.3

Pel que fa a les llengües en les quals la població es declara competent, disposem de dues fonts estadístiques: les dades esmentades de l'INE i l'Enquesta de Coneixement i Ús Social del Valencià (DGPL 2015a). Deixant de banda el valencià, que serà comentat més endavant amb detall, els resultats de les dues fonts permetrien afirmar que la competència en castellà és pràcticament total i que els percentatges de competència dels idiomes estrangers més importants, on destaca l'anglès (amb un 40% de la mostra), estan lleugerament per baix dels percentatges espanyols. Vegeu la taula 2.

Taula 2. Persones segons els idiomes que poden emprar. Percentatges. Respostes múltiples.

	Castellà	Valencià	Català	Galleg	Èuscar
CV (DGPL)	100,0	50,9	*	*	*
CV (INE)	98,5	51,8	7,8	**	**
Espanya	98,9	5,8	17,5	6,2	3,0

	Anglès	Francès	Alemany	Italià	Romanès
CV (DGPL)	36,0	13,2	2,9	3,1	1,4
CV (INE)	40,2	12,4	2,2	3,8	3,0
Espanya	42,5	15,6	3,2	2,8	1,6

	Portuguès	Àrab	Xinès	Altres
CV (DGPL)	*	1,9	0,1	3,7
CV (INE)	**	2,4	*	*
Espanya	2,3	2,4	*	*

Font: DGPL 2015a (persones de 15 anys i més; en el cas del valencià s'han considerat les respostes «bastant bé» i «perfectament» de la competència oral activa: «sap parlar»); INE 2016 (persones de 18 a 64 anys). Taula 2.1.1.2.1.6. (*) No apareix en les respostes. (**) Menys de 20 respostes.

Pel que fa a l'adquisició de competències lingüístiques, val a dir, a l'aprenentatge de llengües més enllà de la primera llengua (idioma matern, en la terminologia de l'INE), les persones declaren que la llengua que millor coneixen és l'anglès, seguit del valencià i el castellà. Vegeu la taula 3.

Taula 3. Persones segons els idiomes no materns que millor coneixen. Percentatges.

	Castellà	Català	Galleg	Valencià	Èuscar
CV (INE)	15,8	10,5	1,2	3,2	2,0
Espanya	18,3	4,3	*	27,0	*

	Anglès	Francès	Alemany	Italià	Portuguès
CV (INE)	69,2	22,2	2,9	3,2	2,5
Espanya	60,9	16,7	*	4,5	*

Font: INE 2016. Taula 2.1.1.2.1.7. (*) Menys de 20 respostes.

La notable diferència entre l'anglès i altres llengües europees es pot deure al fet que Espanya presenta un dels percentatges menors de formació en dues llengües modernes estrangeres en els ensenyaments de règim general. Així es pot comprovar, per exemple, en la comparació entre Espanya i els països del seu entorn, segons les dades de l'organisme estadístic de la Unió Europea,

EUROSTAT, que mostren la important caiguda de l'estudi de dues llengües en els nivells secundaris. Vegeu la taula 4. La generalització de la segona llengua a l'ensenyament de règim general és, literalment, una assignatura pendent del nostre sistema educatiu.

Taula 4. Persones que han estudiat dues llengües modernes estrangeres, segons nivells educatius. Percentatges. Any 2017

	Educació Primària	Educació Secundària Obligatòria	E. Secundària postobligatòria general	E. Secundària postobligatòria professional
Espanya	13,4	46,4	29,0	0,2
França	4,2	74,5	99,7	30,6
Itàlia	2,7	96,5	24,9	49,7
Portugal	0,5	89,8	6,0	7,4

Font: EUROSTAT 2019.

Les enquestes sociolingüístiques (DGPL 2005, 2010, 2015a) ofereixen dades sobre la desagregació de competències segons un ventall de variables, el comentari de les quals ultrapassa l'objectiu d'aquest text. De vegades, les correlacions resulten notables, com ara, el cas de les competències lingüístiques actives en valencià i la ubicació a l'esquerra de l'escala ideològica, que en les últimes enquestes ultrapassa el 95%.

Pel que fa a la competència en valencià, hi ha notables diferències entre la població que habita territoris de predomini lingüístic valencià o castellà (una distinció introduïda per la Llei 4/1983 d'Ús i Ensenyament del Valencià, LUEV). En el primer cas, la competència oral passiva («entén» bastant bé o perfectament, segons les possibles respostes de les enquestes) se situa al voltant del 80%; la competència oral activa («sap parlar» bastant bé o perfectament) s'acosta al 60%, una quantitat lleugerament menor de la competència escrita passiva («sap llegir» bastant bé o perfectament); la competència escrita activa («sap escriure» bastant bé o perfectament) superaria el 40%. En el cas dels territoris de predomini lingüístic castellà podem fer una estimació del 40% de la competència oral passiva i del 20% de l'activa; la competència escrita passiva tal vegada

arribe al 30% i l'activa serà d'un poc menys del 20%. Les dades concretes s'arreglen en la taula 5. El procediment per calcular les estimacions s'explica en l'annex metodològic.

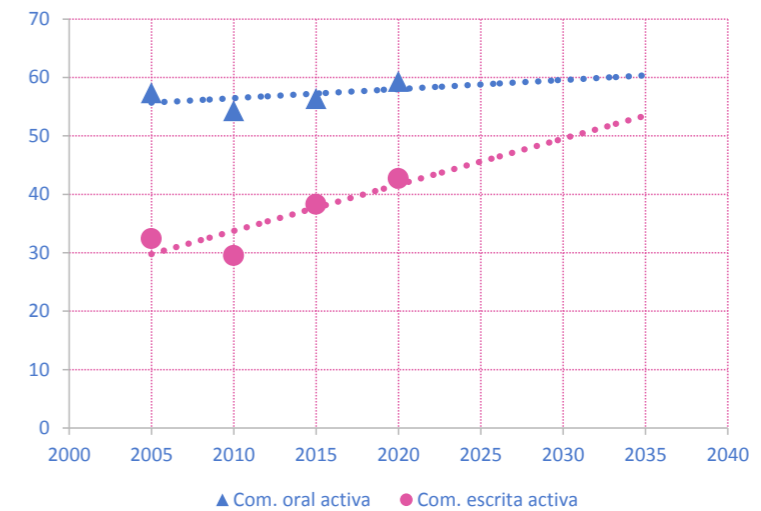
Taula 5. Competències lingüístiques de la població en territoris de predomini lingüístic valencià i castellà. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges

	2005	2010	2015	2020*
Competència oral passiva (entén)				
Predomini ling. valencià	78,1	74,4	77,6	80,7
Predomini ling. castellà	39,3	32,0	37,3	40,2
Competència oral activa (sap parlar)				
Predomini ling. valencià	57,4	54,3	56,4	59,3
Predomini ling. castellà	14,0	10,0	14,7	21,0
Competència escrita passiva (sap llegir)				
Predomini ling. valencià	54,8	50	57,2	55,3
Predomini ling. castellà	22,1	14,6	24,0	31,7
Competència escrita activa (sap escriure)				
Predomini ling. valencià	32,4	29,5	38,3	42,7
Predomini ling. castellà	11,1	5,8	11,4	18,8

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. (*) Estimació (vegeu annex metodològic).

Aquests resultats apunten a una segona dualització que afegir a la distinció de territoris de predomini lingüístic esmentada. Si observem les dades del territori de predomini lingüístic valencià podem comprovar que hi ha una aproximació tendencial entre els percentatges de competències actives, orals i escrites, una convergència cap a la meitat de la població corresponent. Vegeu el gràfic 1.

Gràfic 1. Tendència convergent de la competència oral activa i de la competència escrita activa en el territori de predomini lingüístic valencià

Font: Elaboració pròpia de la taula 5. Línies de tendència logarítmiques.

El major ritme de creixement de les competències escrites apunta al paper de la formació reglada en l'assoliment de competències lingüístiques. La qual cosa és coherent amb percentatges majors de competència en nivells educatius superiors, com es pot comprovar en la taula 6, on hi ha els resultats de les competències actives (orals i escrites).

Taula 6. Competències lingüístiques actives (orals i escrites) de la població segons els nivells educatius. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges

	Competència oral activa				Competència escrita activa			
	2005	2010	2015	2020*	2005	2010	2015	2020*
Sense estudis	48,2	42,8	36,8	31,9	7,6	5,9	6,5	7,7
Primaris	46,5	48,7	42,0	33,5	12,5	13,6	13,2	12,6
Batxillerat Elemental	51,9	45,5	46,6	48,8	28,5	25,2	30,1	36,4
FP i Batxillerat superior	50,7	48,6	56,1	59,8	32,9	30,9	44,2	47,5
Universitaris mitjans	62,6	55,4	63,3	61,2	48,0	42,6	57,2	58,1
Universitaris superiors	63,0	56,8	60,9	66,3	56,3	47,1	52,9	49,1

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. Respostes «bastant bé»+«perfectament». (*) Estimació (vegeu annex metodològic).

També el vincle amb l'educació formal pot acreditar-se si s'observen els percentatges d'incompetència escrita activa («sap escriure» gens) segons l'edat i el sexe. A més edat, més incompetència. S'hi pot veure la taula 7, amb la desagregació per sexe (cal recordar que, en general, les dones presenten millors rendiments en l'educació formal que els homes).

Taula 7. Incompetència escrita activa («sap escriure» gens) segons edat i sexe. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges

	Homes				Dones			
	2005	2010	2015	2020*	2005	2010	2015	2020*
65 i més	68,0	58,7	62,9	59,8	73,3	56,9	68,7	62,1
55-64	61,3	51,5	49,8	49,9	62,2	55,0	53,8	53,2
45-54	51,5	47,6	48,2	49,5	56,1	46,7	40,6	34,3
35-44	50,6	42,8	32,2	22,1	52,7	36,8	31,8	28,2
25-34	37,3	32,8	22,1	9,2	35,1	33,1	25,0	14,4
15-24	23,5	13,7	11,5	9,0	21,0	17,0	8,9	1,4

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. Respostes «bastant bé»+«perfectament». (*) Estimació (vegeu annex metodològic).

Aquesta taula evidencia (vegeu la fila inferior) l'incompliment de l'article 19.2 de la LUEV, que estableix que «al final dels cicles en que es declara obligatòria la incorporació del valencià a l'ensenyament,[...] els alumnes han d'estar capacitats per a utilitzar, oralment i per escrit, el valencià en igualtat amb el castellà».

El paper de la formació reglada també està suggerit per les enquestes sociolingüístiques. Entre 2010 i 2015 ha baixat el percentatge de persones que declaren haver après a parlar en l'àmbit familiar, amb els amics o en el treball, mentre que s'incrementa el percentatge d'aquells que han après a l'escola o mitjançant cursos. Pel que fa a les competències escrites, lògicament el primer lloc d'aprenentatge és l'escola, però cal destacar l'increment notable de l'àmbit familiar, el que podria representar el fet que una part de la generació de pares i mares dels escolars ja disposa de competència escrita (vegeu DGPL 2010 i 2015a).

Segona part
USOS LINGÜÍSTICS

Segons les dades de l'INE, les primeres llengües dels habitants en la Comunitat Valenciana, val a dir, les que empren en l'àmbit domèstic immediat (idioma matern, en la terminologia de l'INE) són les arreplegades en la taula 8. Predomina el castellà, seguit del valencià i el català, i amb percentatges més baixos, el romanés i l'àrab.

Taula 8. Persones segons les seues primeres llengües (maternes). 2016. Percentatges. Respostes múltiples.

	Castellà	Valencià	Català	Galleg	Èuscar
CV (INE)	87,3	35,2	4,9	*	*
Espanya	89,8	4,0	11,1	5,5	1,8

	Àrab	Anglès	Francès	Romanés
CV (INE)	2,4	*	*	2,8
Espanya	2,2	2,2	1,6	1,6

Font: INE 2016. Taula 2.1.1.2.1.4. (*) Menys de 20 respostes.

Un 40% de la població que viu a la Comunitat Valenciana només fa servir la seua llengua primera (un percentatge lleugerament inferior a la població espanyola). Pel que fa a les altres llengües no primeres emprades, destaca l'anglès, seguit pel valencià. Vegeu la taula 9.

Taula 9. Persones segons les llengües no primeres que fan servir. 2016. Percentatges. Respostes múltiples.

	Cap	Castellà	Català	Galleg	Valencià	Èuscar
CV (INE)	40,3	11,2	2,9	*	16,6	*
Espanya	43,7	9,1	6,3	0,7	1,9	1,2

	Anglès	Francès	Alemanys	Italià	Portugués
CV (INE)	38,7	11,2	2,0	3,5	*
Espanya	40,3	14,0	2,8	2,6	1,7

Font: INE 2016. Taula 2.1.1.2.1.5. (*) Menys de 20 respostes.

Si relacionem la taula 9 amb la taula 1, hem de concloure que aproximadament un 20% de la població valenciana és declara multilingüe, però només fa servir una llengua.

Una determinació més ajustada la proporcionen les enquestes de coneixement i ús social del valencià (DGPL 2005, 2010 i 2015a). Pel que fa a la llengua que es parla a la casa al territori de predomini lingüístic valencià, es poden distingir tres grups de persones. Aquelles que declaren emprar sempre o generalment el valencià, i que representarien un 30% del total; aquelles que farien servir indistintament el valencià o el castellà, o més una llengua que l'altra (però no de manera general), que serien un 20% i aquells altres que emprarien sempre o generalment el castellà, que serien prop del 50%, amb un petit percentatge d'ús d'altres llengües. Vegeu la taula 10.

Taula 10. Persones segons les llengües que fan servir a la casa. Territori de predomini lingüístic valencià. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges verticals.

	2005	2010	2015	2020*
Sempre valencià	32,6	28,8	23,5	
Generalment en valencià	2,5	0,9	5,5	
Sempre + Generalment en valencià	35,1	29,7	29,0	30,5
Més valencià que castellà	1,3	1,9	2,0	
Indistintament	6,2	5,6	9,3	
Més castellà que valencià	2,0	1,7	2,8	
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	9,5	9,2	14,1	19,6
Generalment en castellà	4,4	1,1	7,7	
Sempre castellà	48,1	56,2	45,6	
Sempre + Generalment en castellà	52,5	57,3	53,3	47,3
Altres llengües	1,4	3,8	3,2	2,1
NS/NC	1,1	**	0,4	0,5

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. (*) Estimació (vegeu annex metodològic). (**) Sense dades.

En la taula anterior sembla apuntar-se un cert desplaçament al llarg del temps de les respostes «sempre en valencià» a «generalment en valencià».

Els territoris de predomini lingüístic valencià presenten una notable heterogeneïtat pel que fa les llengües que es fan servir a la casa. En la taula 11 hi ha el detall dels agrupaments esmentats segons les regions sociolingüístiques emprades en les enquestes de coneixement i ús social del valencià (DGPL 2005, 2010 i 2015a).

Taula 11. Persones segons les llengües que fan servir a la casa. Territori de predomini lingüístic valencià. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges verticals en cada regió sociolingüística.

	2005	2010	2015	2020*
Regió d'Alacant				
Sempre + Generalment en valencià	15,3	13,8	10,2	6,1
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	9,6	6,8	12,8	20,2
Sempre + Generalment en castellà	71,6	76,3	72,9	68,4
Altres llengües	1,9	3,2	4,0	4,7
Regió d'Alcoi-Gandia				
Sempre + Generalment en valencià	66,6	55,9	54,4	54,7
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	8,1	9,0	13,6	18,9
Sempre + Generalment en castellà	22,4	30,6	27,1	21,9
Altres llengües	2,1	4,6	4,5	4,0
Ciutat de València i àrea metropolitana				
Sempre + Generalment en valencià	22,4	17,0	19,1	20,7
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	10,0	11,4	17,2	21,7
Sempre + Generalment en castellà	66,0	69,9	61,3	56,2
Altres llengües	1,0	1,9	1,5	0,9
Regió de València				
Sempre + Generalment en valencià	64,7	59,5	57,0	54,1
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	10,0	8,0	10,7	14,1
Sempre + Generalment en castellà	23,2	29,0	29,9	29,0
Altres llengües	1,6	3,4	1,7	2,3
Regió de Castelló				
Sempre + Generalment en valencià	48,0	38,7	37,5	37,9
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	8,9	9,8	11,8	13,8
Sempre + Generalment en castellà	38,0	42,0	43,7	44,8
Altres llengües	3,8	9,5	6,9	3,0

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. (*) Estimació (vegeu annex metodològic). Els percentatges verticals no sumen 100% perquè es considera la resposta NS/NC.

A grans trets es perfila un procés de substitució lingüística amb dos factors: d'una banda, minven al llarg del temps les opcions «sempre en valencià» + «generalment en valencià» i augmenten les opcions «més en valencià que en castellà» + «indistintament» + «més en castellà que en valencià» (en totes les regions) i, d'altra banda, augmenten les opcions «sempre en castellà» + «generalment en castellà» (regions de València i Castelló).

Aquest procés de substitució del valencià pel castellà també s'ha de relacionar amb la regla d'inhibició que afecta al valencià i que es pot comparació veure en la comparació entre l'ús a la casa (allò que podríem anomenar ús privat) i l'ús al carrer amb persones desconegudes (l'ús públic), i que també afecta a altres llengües. En la taula 12 hi ha la diferència entre l'ús públic i l'ús privat, segons els agrupaments i les regions sociolingüístiques esmentades.

Taula 12. Persones segons les llengües que fan servir a la casa. Territori de predomini lingüístic valencià. 2005, 2010, 2015 i 2020 (estimació). Percentatges verticals en cada regió sociolingüística.

	2005	2010	2015	2020*
Regió d'Alacant				
Sempre + Generalment en valencià	-11,4	-9,0	-5,4	-1,5
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	3,2	7,3	3,6	-1,0
Sempre + Generalment en castellà	9,6	4,2	5,1	7,2
Altres llengües	-1,9	-2,6	-3,2	
Regió d'Alcoi-Gandia				
Sempre + Generalment en valencià	-34,6	-9,6	-19,0	-13,5
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	27,6	8,1	22,1	10,4
Sempre + Generalment en castellà	8,9	6,0	1,4	7,2
Altres llengües	-2,1	-4,4	-4,2	
Ciutat de València i àrea metropolitana				
Sempre + Generalment en valencià	-13,2	-8,9	-10,8	-11,7
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	8,8	11,9	6,8	2,9
Sempre + Generalment en castellà	5,6	-1,3	5,0	9,8
Altres llengües	-1,0	-1,7	-0,8	

Regió de València

Sempre + Generalment en valencià	-32,6	-18,3	-14,5	-11,5
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	25,3	18,1	13,2	8,8
Sempre + Generalment en castellà	-1,6	-3,4	-1,6	
Altres llengües	-0,4	0,0	-0,4	

Regió de Castelló

Sempre + Generalment en valencià	-17,9	-14,7	-11,3	-8,1
Més valencià... + Indistintament + Mes castellà...	12,0	16,1	9,5	1,3
Sempre + Generalment en castellà	9,9	8,0	8,4	9,9
Altres llengües	-3,8	-9,4	-6,5	

Font: DGPL 2005, 2010 i 2015a i elaboració pròpia. (*) Estimació (vegeu annex metodològic). Els percentatges verticals no sumen 100% perquè es considera la resposta NS/NC.

Amb tot i això, com es mostrarà més endavant, les regions sociolingüístiques arreplegades en les dues taules anteriors presenten una considerable heterogeneïtat interna. Dissortadament, no disposem d'enquestes d'ús regulars a escala comarcal, la qual cosa ens obliga a omplir el buit amb models matemàtics, com es comentarà en l'apartat següent.

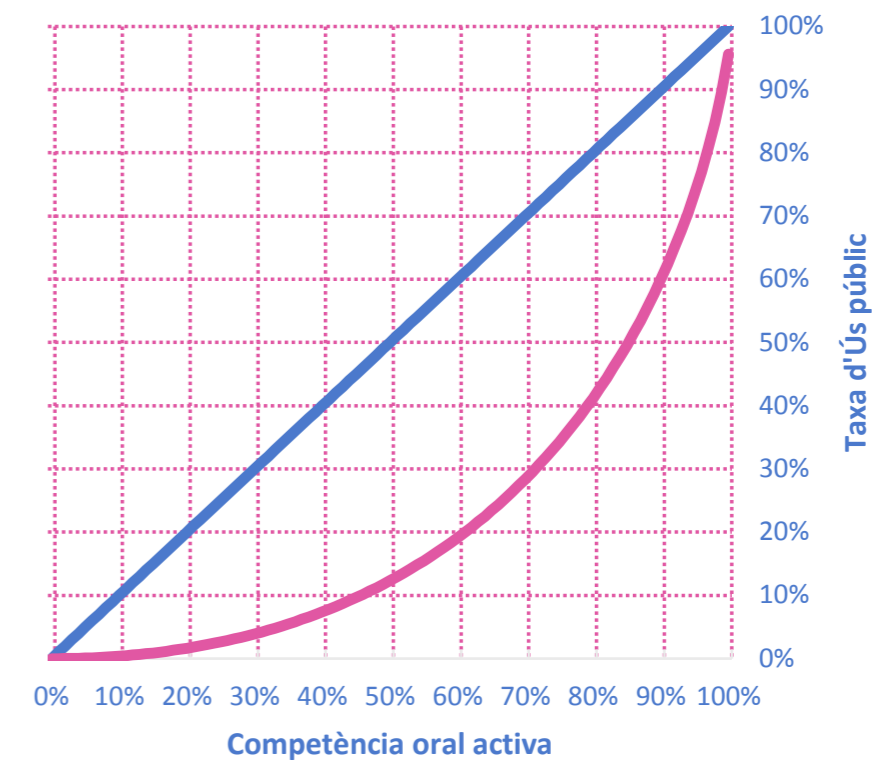

Tercera part
RELACIÓ ENTRE
COMPETÈNCIES I USOS LINGÜÍSTICS

Després de fer una explicació per separat de les competències i usos lingüístics, s'introduiran ara algunes reflexions que vinculen les dues dimensions. És clar que la competència d'una persona és condició del seu ús d'una llengua, però també la competència dels altres permet aquest ús, i l'ús d'altres persones promou l'assoliment de competència. Entre la competència i l'ús hi ha una relació dialèctica, tant en sentit literal com filosòfic. Si considerem la competència oral activa en valencià, d'una banda, i l'ús públic d'aquesta llengua, d'una altra, és possible formular una funció (polinòmica) que done la menor desviació possible (en aquest cas, inferior a un 2%) respecte de les dades de les enquestes ja esmentades (Hernández 2020). D'aquesta funció també podem donar una expressió gràfica, que correspon a la corba del gràfic 2. L'eix de les abscisses (eix x) correspon a la taxa de competència (oral activa) i l'eix de les ordenades (eix y) correspon a la taxa d'ús (públic).

Gràfic 2. Corba de relació general entre competència oral activa i ús públic per al cas valencià. Territori de predomini lingüístic valencià, 2005, 2010 i 2015.

Font: Elaboració pròpia.

Amb aquest model general (la funció polinòmica de la corba) i les dades censals, hom podria arribar a una predicció de l'ús públic a escala comarcal, merament estimativa. Vegeu la taula 13.

Taula 13. Predicció de la taxa d'ús públic a partir de la taxa de competència oral activa per a les diverses comarques (2011)

Comarca	Taxa de competència oral activa	Taxa d'ús públic*
L'Alt Maestrat	83,30%	47,74%
La Ribera Baixa	81,47%	44,63%
Els Ports	80,89%	43,70%
La Vall d'Albaida	80,42%	42,96%
La Costera	80,26%	42,72%
El Comtat	80,12%	42,50%
La Ribera Alta	80,01%	42,33%
La Safor	74,01%	34,14%
L'Alcalatén	70,95%	30,54%
L'Alcoià	69,16%	28,59%
La Plana Baixa	68,90%	28,32%
El Baix Maestrat	67,81%	27,18%
El Camp de Túria	63,09%	22,62%
L'Horta Sud	62,75%	22,32%
La Plana Alta	60,95%	20,74%
L'Horta Nord	59,70%	19,68%
La Marina Alta	53,38%	14,86%
El Camp de Morvedre	52,84%	14,49%
L'Horta Oest	48,90%	11,97%
València.	48,47%	11,71%
El Baix Vinalopó	44,88%	9,74%
La Marina Baixa	41,57%	8,15%
El Vinalopó Mitjà	37,29%	6,40%
L'Alacantí	36,78%	6,22%
La Canal de Navarres	31,53%	4,53%
La Foia de Bunyol	31,07%	4,40%
L'Alt Millars	30,83%	4,33%
L'Alt Palància	29,69%	4,02%
L'Alt Vinalopó	26,74%	3,29%
Els Serrans	25,69%	3,05%
La Plana d'Utiel-Requena	19,19%	1,71%
La Vall de Cofrents-Aiora	16,92%	1,30%

El Racó d'Ademús	16,51%	1,23%
El Baix Segura	12,99%	0,66%

Font: Elaboració pròpia del Cens 2011 (DGPL 2015b: 24). (*) Estimació amb la funció de la corba del gràfic 2.

En el gràfic 2, la superfície entre la corba i la diagonal (en el gràfic, la línia blava en la qual els valors de les abscisses i les ordenades coincideixen) representa, per dir-ho així, el volum de competència no realitzada, no emprada. En cert sentit, la dimensió d'aquesta superfície permet establir un Coeficient de Desigualtat Lingüística (CDL), per analogia al conegut Índex o Coeficient de Gini, que és un indicador de desigualtat socioeconòmica habitual. S'explicarà breument aquest índex o coeficient i posteriorment la seua adaptació.

En el cas de l'anomenat Índex o Coeficient de Gini (en honor a l'estadístic i sociòleg italià que el va formular), considerem el percentatge de població acumulada i ordenada segons els ingressos en l'eix de les abscisses i el percentatge d'ingressos acumulats d'aquesta població en l'eix de les ordenades. D'aquesta manera es determina una corba entre l'origen (0,0) i el punt (1,1), semblant a la del gràfic 2. L'Índex de Gini es defineix com la proporció de la superfície que hi ha entre la corba i la diagonal i la superfície per baix de la diagonal, és a dir $\frac{1}{2}$. L'Índex multiplicat per 100 és el Coeficient de Gini.

En el cas de les competències i els usos lingüístics només cal un parell de valors (una taxa de competència oral activa i una taxa d'ús públic) per poder traçar una corba, ja que aquesta passarà també, com en el cas de l'Índex de Gini, pels punts (0,0) —a una taxa de competència del 0% correspon necessàriament una taxa d'ús públic del 0%— i (1,1) —una taxa d'ús del 100% precisa una taxa de competència del 100%—. Ara bé, si disposem d'un parell de valors (més els dos punts esmentats), necessitem determinar el tipus de corba que podem traçar (n'hi ha infinites) per calcular el CDL. Podem fer servir models elementals, que empen corbes parabòliques o corbes exponencials. En el primer cas, s'afegeix la condició de simetria respecte de l'eix (1,0)(0,1), perpendicular a la diagonal marcada

en el gràfic 2. En el segon cas, no cal aquesta condició (en l'annex metodològic s'amplia aquesta informació). En la taula 14 hi ha el càlcul dels CDL segons els dos models, per a les diferents regions sociolingüístiques del territori de predomini lingüístic valencià.

Taula 14. Coeficients de Desigualtat Lingüística (CDL). Regions sociolingüístiques, 2015. Corbes exponencials i parabòliques

Regions sociolingüístiques	CDL (corba parabòlica)	CDL (corba exponencial)
Regió d'Alacant	66,3	55,3
Regió d'Alcoi-Gandia	51,4	55,8
Regió de València	41,4	46,5
Regió de Castelló	47,8	48,0
Ciutat de València i àrea metropolitana	57,7	49,4

Font: Elaboració pròpia amb les dades de DGPL 2015.

El CDL major es donaria a la Regió d'Alacant (model de corba parabòlica) o a la Regió d'Alcoi-Gandia (model de corba exponencial).

Per últim, cal afegir dues paraules sobre els desitjos i les expectatives lingüístiques. Aquestes estan clarament diferenciades segons els territoris de predomini lingüístic, com es pot veure a la taula 15.

Taula 15. Desitjos i expectatives lingüístiques, segons territoris de predomini lingüístic. 2005, 2010 i 2015. Percentatges

	Predomini lingüístic valencià				Predomini lingüístic castellà			
	2005	2010	2015	2020*	2005	2010	2015	2020*
El valencià, creu que hauria d'usar-se...								
Més	59,5	45,8	47	36,6	26,5	19,6	21	23,2
Igual	25,9	42,7	40	50,5	33,9	49,6	55	54,9
Menys	10,0	9,1	9	9,2	32,5	27,3	22	17,3
NS/NC	4,6	2,5	4	3,7	7,1	3,5	4	4,5

Creu que el valencià s'usarà en el futur...

Més	48,0	39,9	32	22,4	32,8	27,0	18	6,2
Igual	25,6	37,9	37	41,5	29,9	45,2	44	49,5
Menys	20,1	18,1	25	30,9	30,8	24,1	34	30,4
NS/NC	6,3	4,9	6	5,3	7,3	3,7	4	4,6

Font: DGPL 2005, 2010, 2015a i elaboració pròpia. Les dades de 2015 no presenten decimals. (*) Estimació.

Mitjançant tècniques estadístiques podem fer una comparació. Per exemple, en el cas del territori de predomini lingüístic castellà, una reducció en la primera qüestió («el valencià, creu que hauria d'usar-se...») d'un 11,5% en els percentatges de «menys» i «igual», i l'augment corresponent d'un 23% en el percentatge de «més» permetria acceptar la hipòtesi nul·la (no hi hauria relació del percentatge de respostes, respecte dels territoris de referència).

Si observem els resultats dels territoris de predomini lingüístic valencià, on habita la major part de la població, podem observar que hi ha una diferència entre desitjos i expectatives (que es podria entendre en termes de «frustració» social). Almenys un 15% de la població declara que el valencià hauria d'usar-se més, però no confia que siga així en el futur; d'altra banda, un percentatge lleugerament superior declara que s'usarà menys, encara que no creu que hauria de ser així.

Annex metodològic

La correlació entre competències actives i ubicació en l'escala ideològica, que es presenta en forma percentual, ha sigut calculada amb el coeficient de Pearson, atribuint valors a cada posició ideològica, a la manera com procedeixen els baròmetres del CIS.

Les estimacions de les taules 5, 6, 7, 10, 11, 12 i 15, per a l'any 2020, són la semi-suma ponderada dels valors corresponents de les equacions logarítmica i polinòmica de les línies de tendència dels valors 2005, 2010 i 2015. S'ha fet la mitjana perquè la línia logarítmica minimitza les diferències, mentre que la polinòmica les maximitza. Quan la polinòmica està fora de rang, s'ha considerat únicament la logarítmica.

La corba del gràfic 2 correspon a la funció:

$$y = \sum_{i=2}^k p_i x^i$$

On x representa la taxa d'ús públic, la taxa de competència oral activa, l'eventual nombre de persones lingüísticament competents i correspon a la fórmula:

$$p_i = \frac{31}{20} \left(\frac{1}{i^2} \right)$$

En Hernández (2020) es justifica aquesta fórmula, en realitat una suma amb milions de sumands, i la seua equivalència amb el polinomi molt més manejable:

$$y = 10,736x^6 - 27,291x^5 + 26,752x^4 - 11,969x^3 + 2,9474x^2 - 0,2097x + 0,0037$$

Per al càlcul del CDL, tant amb el model de la corba parabòlica com l'exponencial, es calcula la superfície baix de la corba amb integrals definides, com resulta habitual. Per a l'establiment de la funció de la corba (a fi de procedir a la integració), s'ha emprat un mètode diferent en cada cas. En el cas de les corbes

parabòliques s'ha aplicat un gir i un desplaçament dels eixos descrit en la taula següent:

(x,y)	(x',y')
$(0,0)$	$(-\frac{\sqrt{2}}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2})$
$(1,1)$	$(\frac{\sqrt{2}}{2}, \frac{\sqrt{2}}{2})$
(x,y)	$(\frac{(x-1+y)\sqrt{2}}{2}, \frac{(y+1-x)\sqrt{2}}{2})$

La qual cosa ha permès traçar la línia de tendència amb un full de càlcul habitual, esbrinar la seua funció polinòmica amb el mateix procediment i calcular normalment la integral definida. En el cas de les corbes exponencials, s'ha fet servir la fórmula general següent, que aconsegueix les condicions de passar pels punts $(0,0)$ i $(1,1)$:

$$y = (2^x - 1)^a$$

Amb un parell de valors (x, y) , es pot calcular amb la fórmula:

$$a = \frac{\log y}{\log(2^x - 1)}$$

Després, donem valors entre 0 i 1 (s'han utilitzat cent valors en l'interval) i amb un full de càlcul habitual s'esbrina la funció polinòmica i, posteriorment, es calcula la integral definida.

Pel que fa al marge d'acceptació de la hipòtesi nul·la respecte de l'ítem sobre expectatives, s'ha calculat l'estadístic X^2 (khi quadrat) amb diverses simulacions.

Bibliografia

CASTELLÓ, R. ; HERNÁNDEZ, F. «Diversidad y proceso de sustitución lingüística del valenciano», en: A. Ariño i P. García (eds.): *La sociedad valenciana en transformación, 1975-2025*. València: PUUV; Institució Alfons el Magnànim, pp. 399-406, 2018.

DGPL. *Coneixement i ús del valencià. Enquesta 2015*, 2005. Disponible en: http://www.ceice.gva.es/estatico/polin/sies_docs/desp_interactiu/lilibre.html (consulta: 1/9/2019)

DGPL. *Coneixement i ús del valencià. Enquesta 2015*, 2010. Disponible en: http://www.ceice.gva.es/estatico/polin/sies_docs/encuesta2010/index.html (consulta: 1/9/2019)

DGPL. *Coneixement i ús del valencià. Enquesta 2015*, 2015a. Disponible en: <http://www.ceice.gva.es/documents/161863154/163274321/encuesta+uso+valenciano+2015+valenciano.pdf> (consulta: 1/9/2019)

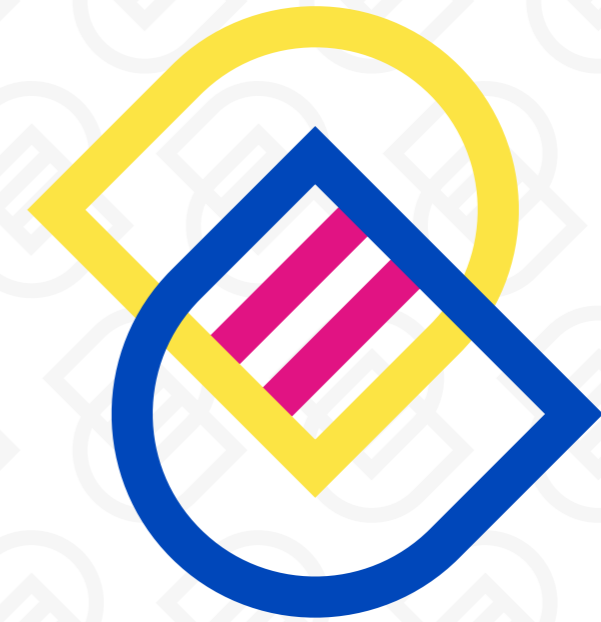
DGPL. *Cens 2011. Dades generals de coneixement*, 2015b. Disponible en: http://www.ceice.gva.es/documents/161863154/162993303/Cens_2011_cvalencia.pdf (consulta: 5/9/2019)

EUROSTAT. *Pupils by education level and number of modern foreign languages studied*, 2019. Codi: [educ_uoe_lang02]. Disponible en: <https://ec.europa.eu/eurostat> (consulta: 10/9/2019)

HERNÁNDEZ, Francesc. *El Tío Canya ha mort*. València: Fundació Nexe, 2016. (Disponible també en: <https://www.fundacionexe.org/documents/demos009.pdf>) (consulta: 1/9/2019)

HERNÁNDEZ, Francesc. *La relació competència (oral activa) i ús (públic). Un model matemàtic*. TSC, vol. XXX, 2020. (En premsa).

INE. *Encuesta sobre la participación de la población adulta en actividades de aprendizaje*, 2016. Disponible en: www.ine.es (consulta: 1/9/2019)

**Càtedra de
Drets Lingüístics**

